

ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਫਾਰਮਰਜ਼ ਕਮਿਸ਼ਨ ਚੇਅਰਮੈਨ ਡਾ. ਜੀ ਐਸ ਕਾਲਕਟ ਅਤੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਸ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ' ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ । ਸਾਬਕਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪਸਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਡਾ. ਮੁਖਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਪੀ ਏ ਯੂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਜਸਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ।

ਨਵੇਂ ਨਵੇਲੇ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰ ਸ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਸਬਾ ਨਕੋਦਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਖੋਜਕਾਰੀ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਉਹ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਕਰ ਵਿਖਾਈਆਂ ਹਨ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ 40 ਸਾਲ ਉਮਰ ਦੇ ਸ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕੇਵਲ 1.8 ਹੈਕਟੇਅਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ ਠੇਕੇ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਇਸ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਫਲ ਖੇਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 1990-91 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪਸਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਕੋਰਸ ਰਾਹੀਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ ਨੂਰ ਮਹਿਲ (ਜਲੰਧਰ) ਦੀਆਂ ਸਿਖਲਾਈ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਗਬਾਨੀ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਮਧੂ ਮੱਖੀ ਪਾਲਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਉਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਛਪਦੇ ਮਾਸਕ ਪੱਤਰ ਚੰਗੀ ਖੇਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਿਜੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਛਪਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਪੀ ਏ ਯੂ ਕਿਸਾਨ ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਏਜੰਸੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਗਵਰਨਿੰਗ ਬਾਡੀ ਦੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਦੇ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸਬਜ਼ੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀਆਂ ਬਰੀਕੀਆਂ ਸਿੱਖਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਲਚਸਪੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਬਾਗਬਾਨੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਲ 2010 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪਾਸੋਂ ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿੱਲੋਂ ਐਵਾਰਡ ਹਾਸਲ

ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਖੋਜ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਤੋਂ ਵੀ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪੱਤ ਗੋਭੀ ਵਿੱਚ ਪਿਆਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮਿਸ਼ਰਤ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਸਨਮਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ । ਪਪੀਤਾ ਅਤੇ ਬੈਂਗਣ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਨਮਾਨ ਹਾਸਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ । ਪੀ ਏ ਯੂ ਕਿਸਾਨ ਕਲੱਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੈਨ ਅਡਵਾਈਜ਼ਰ ਸਟੇਟ ਐਵਾਰਡ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਤੁਪਕਾ ਸਿੰਜਾਈ ਯੋਜਨਾ ਵਿਧੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ । ਫੁਹਾਰਾ ਸਿੰਜਾਈ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੋਜ ਪਾਈਪਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ । ਮਿੱਟੀ ਪਰਖ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਬੈਂਡ ਪਲਾਂਟਿੰਗ ਨਾਲ ਉਹ ਖਾਦਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਝੋਨੇ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਿੰਜਾਈ ਲਈ ਟੈਂਸੀਓਮੀਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਢੈਂਚਾ ਬੀਜ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਵਰਮੀ ਕੰਪੋਸਟ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ।

ਸ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 2700 ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਰਕਬੇ ਅੰਦਰ ਜਾਲੀਦਾਰ ਢਾਂਚਾ ਉਸਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਉਹ ਬੇਮੋਸਮੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਨੀਰੀਆਂ ਬੀਜ ਕੇ ਕਮਾਈ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਿਮਲਾ ਮਿਰਚ, ਹਰੀ ਮਿਰਚ, ਪੱਤ ਗੋਭੀ, ਫੁੱਲ ਗੋਭੀ ਆਦਿ ਇਸ ਢਾਂਚੇ ਅੰਦਰ ਬੀਜ ਕੇ ਉਹ ਸਾਲਾਨਾ ਲਗਪਗ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਢਾਂਚਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਫਸਲਾਂ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਵੀ ਯੋਗ ਢਾਂਚੇ ਉਸਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਖਰਚ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਦਤ ਕਾਰਨ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ । ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪਣੇ 4 ਲਵੇਰਿਆਂ ਲਈ ਹਰਾ ਚਾਰਾ ਅਤੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਚਣ ਲਈ ਗੋਂਦਾ ਅਤੇ ਗਲੈਂਡੀਓਲਿਸ ਵੀ ਬੀਜਦੇ ਹਨ । ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਨਰਸਰੀ ਵਿਚੋਂ ਪਨੀਰੀ ਵੇਚ ਕੇ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਸ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੱਤ ਗੋਭੀ ਵਿੱਚ ਪਿਆਜ਼ ਦੀ ਮਿਸ਼ਰਤ ਖੇਤੀ ਕਰਕੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਅੱਧ ਦਸੰਬਰ ਵਿੱਚ ਪੱਤ ਗੋਭੀ ਬੀਜ ਕੇ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਪਿਆਜ਼ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ । ਜਿੱਥੇ ਪੱਤ ਗੋਭੀ ਦੇ ਫੁੱਟ ਚੌੜੀ ਬੈਂਡ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਲਾਈ ਸੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਪੱਟੀ ਉਪਰ

ਪਿਆਜ਼ ਬੀਜ ਲਏ ਅਤੇ 375 ਕੁਇੰਟਲ ਗੋਭੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ 125 ਕੁਇੰਟਲ ਪਿਆਜ਼ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਏ । ਹੁਣ ਉਹ ਪਿਆਜ਼ ਅਤੇ ਖੀਰੇ ਦੀ ਮਿਸ਼ਰਤ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਪਿਆਜ਼, ਟਮਾਟਰ ਅਤੇ ਧਨੀਏ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵੀ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਕਾਢ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਪਿਆਜ਼, ਸ਼ਿਮਲਾ ਮਿਰਚ ਅਤੇ ਖੀਰੇ ਦੀ ਮਿਸ਼ਰਤ ਖੇਤੀ ਕਰਕੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੱਤ ਗੋਭੀ ਵਿੱਚ ਗੋਂਦੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ । ਖੀਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਗੋਂਦੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਫਲ ਤਜਰਬਾ ਹੈ । ਬੇਮੋਸਮੇ ਖੀਰੇ ਅਤੇ ਤਰਬੂਜ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ । ਸ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਹ ਗਿਆਨ ਸਿਰਫ ਕੋਲ ਹੀ ਲੁਕਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਸਗੋਂ ਆਤਮਾ ਸਕੀਮ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਫਾਰਮ ਫੀਲਡ ਸਕੂਲ ਰਾਹੀਂ ਸਿਖਿਅਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਸੋਚਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਵੇਖਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ।